

Venäjä-osaamista yhteiskuntaan!

Iiris Virtasalo, Maarit Elo-Valente, Jouni Järvinen, Laura Quist ja Anna-Maria Salmi (toim): *Vie osaaminen yhteiskuntaan. Venäjän ja itäisen Euroopan tuntemuksen uudet suuntaviivat. OVET-Hanke ja Pirkanmaan ELY-keskus, 2013. 127s.*

Suomen on syytä pysyä kärryillä Venäjän ja itäisen Euroopan kehityksestä. Aleksanteri-instituutin vetämä ja Pirkanmaan Ely-keskuksen rahoittama ESR-ohjelmaan kuuluva OVET-hanke kertoo miksi. Osa syistä liittyy talouteen, osa kansainväliseen politiikkaan, osa Suomen rooliin kansainvälisessä tutkimuskentässä. OVET kertoo myös, ettei osaamisemme kuitenkaan vastaa kaikilta osin ajan haasteisiin.

OVET-teos on monipuolinen tilkkutäkki lyhyitä ratkaisuo-rienteita puheenvuoroja Venäjä-osaamisen eri näkökulmista. Kirjassa käsitellään Suomen Venäjä-osaamisen tasoa, tutkimustiedon ja päätöksenteon välistä pitkäa matkaa, tutkimuksen yhteiskunnallista relevanssia, venäjän kielen ja kulttuurin ymmärryksen merkitystä, korkeakoulujen roolia Venäjä-osaajien tuottajina, Venäjä-asiantuntijuuden puutteita, suomalaisten ja venäläisten liikkuvuutta, Venäjän merkitystä Suomen taloudelle sekä VIE-osaamisen alueellisen laajuuden merkitystä (Baltian, Balkanin, Kaukasian ja Keski-Aasian tuntemuksen merkitys). Hankkeen lopuksi kokoontuneen aivoriihen tuotokset on koottu julkaisuksi, jossa yliopistojen, ammattikorkeakoulun, elinkeinoelämän, politiikan ja tutkimuslaitosten Venäjä-osaajat esittävät ehdotuksensa Venäjä-asiantuntemuksen kehittämiseksi ja hyödyntämi-

seksi.

OVET-hanke osoittaa meillä olevan eri ammattikunnissa runsaasti erityisesti Venäjää ymmärtäviä asiantuntijoita. Kansainvälisessä tieteellisen tuotannon volyymivertailussa Suomi on Venäjä-tutkimuksen suurmaa. Oppilaitokset tuottavat vuosi vuodelta lisää Venäjä-asiantuntijoita ja Venäjä-tutkimustietoa. Jotain kuitenkin puuttuu, koska toistuvasti nostetaan esiin osaamisen sudenkuopat ja tutkimuksen heikko yhteiskunnallinen hyödynnettävyys. OVET-hanke vastaa tähän dilemmaan ruotimalla Venäjään ja Itä-Eurooppaan liittyvän asi-antuntemuksen erityistarpeita, monitieteisen alueosaamisen tarjoamia mahdollisuuksia sekä malleja korkeakoulujen ja työn-antajien yhteistyötä varten.

OVET-kirjan lähes jokaisessa puheenvuorossa käsitellään venäjän kielen osaamisen merkitystä. Kirja osoittaa, etteivät suomalaiset juurikaan opiskele Venäjää, koska ala-asteella kielen lukijoita on alle prosentti, yläasteilla alle kaksi prosenttia ja lukioissa alle kolme prosenttia. Suomessa kaksi prosenttia väestöstä, eli joka 45. asukas, puhuu venäjää. Venäjän kielen ja kulttuurin opiskelu lempäkin meillä pitkälti noin 60 000 venäjänkielisen vähemmistön harteilla, sillä he vastaavat kolmanneksesta, ehkä jopa puolesta korkeakoulujen venäjän kielen ja kulttuurin opinnoista. Maa-hanmuuttajat mukaan lukien venäjänkielen taito on Suomessa suhteellisesti yleisempää kuin muualla Euroopassa. Kysymys kuuluu, osataanko se hyödyntää.

Eikä pelkkä kielitaito riitä. OVET-hankkeen kolumnistit toistavat vuorotellen, miten tärkeää on kehittää kielen rinnalle myös vahva substanssiasiantuntemus.

Itse asiassa Suomessa aletaan olla tilanteessa, jossa Venäjä-osaamisen enklavuonne pitäisi murtaa. OVET ehdottaa, että Venäjä-syväosaamisen kasvattamisesta ja syventämisestä siirryttäisiin kohti laajempaa ja ohuempaa osaamista, jossa varmistettaisiin, että Suomen eri alojen ammattilaisilla olisi laajasti edes jonkinlainen Venäjä-tuntemus.

Pohja tulevaisuuden Venäjä-osaamiselle ja Venäjä-verkostoille luodaan tänään. OVET-hanke painottaa opiskelijoiden ja tutkijoiden liikkuvuutta Suomen ja Venäjän välillä. Suunta on nyt kovin yksipuolinen suomalaisnuorten väistellässä ”vaikeaa ja vierasta Venäjää”. Hankkeessa kysytään myös, osaako Suomi pyydystä oman osansa yhä aktiivisemmin liikkuvista venäläisnuorista, joita Venäjä kansainvälistää määrätietoisesti eri aloilla. Myös tutkijayhteistyössä on kehitettävää, vaikka suomalaisilla onkin suhteellisen vahvat Venäjä-verkostot. Kiinnostus Skolkovo-tyyppisiin megahankkeisiin ei saisi vesittää sillanrakennusta Venäjän parhaisiin perinteisiin osaamiskeskukseen.

Miten pieni köyhtyvä Suomi pystyy resursoimaan Venäjä-osaamistaan? Verkostoitumalla, ehdottaa OVET. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen verkostoituminen osaamisen kehittämisen eri aloilla toisi tehokkuutta. Erityisen kipeästi verkostoja tarvittaisiin paikkaamaan valtakunnallisten tutkijakoulujen rahoitusongelmia. OVET peräänkuuluttaa vuorovaikutuksen mekanismeja jatkotutkimuksen alueellisen ja sisällöllisen laaja-alaisuuden varmistamiseksi.

OVET-hankkeessa kysytään, kohtaavatko asiantuntemuksemme yhteiskunnalliset tarpeet ja päättäjät. Tutkijoiden tutkimusaiheet ovat toki tutkimuksellisesti

kiinnostavia, mutta onko niillä riittävästi laajempaa yhteiskunnallista merkitystä, tarjotaanko tietoa päätöksentekoon oikea-aikaisesti ja hyödynnettävässä muodossa. Ei varmaankaan riittävästi, kirjassa todetaan. Lisäksi yliopistojen urapolkujen ohjatussa tutkijoiden huomion yhä korkealaatuisempiin tieteellisiin julkaisuihin voi kiulu yhteiskuntaan kasvaa entisestään. Perus- ja soveltavan tutkimuksen ei kuitenkaan pitäisi olla keskenään ristiriidassa, vaan toisiaan rikastavia tutkimuksen vaiheita. Tiedon levityksessä voitaisiin puolestaan tehostaa kunnollisilla portaaleilla.

OVET osoittaa myös osaamisen sudenkuopat. Suomesta puuttuu lähes kokonaan Venäjän puolustushallinnon, turvallisuuspolitiikan ja sen taustatekijöiden tutkimus. Aiheen kansainvälinen tutkimus ei välttämättä riitä, koska siitä puuttuu Suomi-näkökulma. OVET ehdottaa, että turvallisuusteemaa työstitäisiin prismaan erilaisten tutkimusteemojen läpi, jolloin saataisiin perattua turvallisuuspolitiikan taustaan vaikuttavia tekijöitä, kuten korruptio, demografia ja poliittinen järjestelmä. Toinen sudenkuoppa on politiikan tutkimuksessa, jossa olisi nostettava tieteellistä ambitotiasoa.

OVET-kirja on kiinnostava kokoelma asiantuntijoiden puheenvuoroja ja persoonallista omaa ääntä. Kirjan jokainen luku valottaa VIE-osaamisen kannalta tärkeitä näkökulmia. Erittymisen hienoa on, että jokainen kirjoittaja on kiteyttänyt puheenvuoronsa myös muutamaksi käytännön toimenpidesuosituksiksi. Niistä on lukijan helppo ottaa kiinni pureskellessaan asiaa omista lähtökohdistaan. Monipuolisuus on kuitenkin myös kirjan miina, sillä puheenvuoroissa on paljon toistoa ja sekalaista numerotietoa samoista teemoista. Kun puheenvuoroista puuttuvat viitteet,

on vaikea hahmottaa, ovatko esimerkiksi numerotiedot aina synkroniassa keskenään. OVET-viesti avautuisi paremmin, jos puheenvuorot olisi käyty läpi niputtamalla teemat yhteen ja höystämällä niitä tarkoituksenmukaisilla taustatiedoilla. OVET-

kirjalla on vahva yhteiskunnallinen viesti: osaaminen on vietävä yhteiskuntaan. Sama koskee itse OVET-hanketta. Sujuvana synteesinä myös OVET-viesti olisi helpompi viedä yhteiskuntaan.

Riitta Kosonen

Kansallisbolševikki, luuseri ja dandy

Emmanuel Carrère: *Limonov*. Helsinki: Like, 2013. 392 s.

”Oli aikoja tätä kirjaa kirjoittaessani, jolloin vihasin Limonovia” Emmanuel Carrère kirjoittaa kertoessaan, miten syntyi romaani, joka sai nimekseen *Limonov* ja josta sittemmin tuli palkittu menestys. Romaania kirjoittaessaan hän pyrkii ymmärtämään Venäjän Kansallisbolševistisen puolueen entisen johtajan persoonaa. Sekä romaanin kiehtova jännite että sen suurimmat ongelmat syntyvät siitä, että Limonovin elämäntarinan kertomisen ohella Carrère pyrkii asettamaan hyvä-paha-akselille ristiriitaisen persoonan, joka pakenee kaikkia määrittelyjä.

”Paskaelämää, joo” toteaa Eduard Limonov Carrèren kerrottua hänelle, miten lumoavan seikkailullisena ja juonellisena näkee hänen elämänsä, ja miksi haluaisi kirjoittaa siitä romaanin. Lausahdus kuvaa hyvin sitä, miten tietoisesti Limonov rakentaa imagoaan. Hän on brändännyt itsestään omalaatuisen dandyn, jonka hahmossa luuserin ja boheemin piirteisiin sekoittuvat myös macho ja sorrettujen puolelle asettunut lainsuojaton. Näiden palasten vähittäistä lokahtamista paikoilleen Limonovin persoonassa Carrère romaanissaan ansiokkaasti kuvaa.

”Kirjoittaminen ei ole koskaan ollut hänelle päämäärä sinänsä, vaan ainoa hänen hallussaan oleva tapa saavuttaa todellinen päämääränsä, tulla kuuluisaksi ja rikkaak-

si, mutta ennen kaikkea kuuluisaksi”, (s. 190) Carrère luonnehtii kirjailijanuransa alussa olevan Limonovin taiteellista kunnianhimoa ja lahjoja. Haluan tulla huomatuksi kiteytyy niin Limonovin kirjallinen kuin poliittinenkin ura. Vietettyään lapsuutensa ja nuoruutensa Harkovassa hän havahtuu tajuamaan että ”minä olen kohta kahdenkymmenenviiden, Brodsky on jo mennyt ohitseni, kukaan maailmassa ei tiedä, että olen olemassa. Näin ei voi jatkaa kovin kauan” (s. 80) ja muuttaa suureen maailmaan eli Moskovaan. Aloitettuaan uransa runoilijana Moskovassa hän emigroitui pian New Yorkiin, jossa kirjoitti ensimmäiset proosateoksensa, joista esikoisteos *Eto ja – Editška* (1979) ja toinen romaani *Dnevnik neudatšnika* (1982) ovat edelleen hänen luetuimpia teoksiaan. Näissä teoksissa hän kuvaa elämänsä New Yorkissa köyhänä ja epätoivoisena, sekä tilittää homoseksuaalisia kokemuksiaan ja (kauniiden) naisten petollisuutta. New Yorkista Limonov emigroitui Ranskaan, minkä jälkeen palasi Venäjälle ja perusti vuonna 1993 Kansallisbolševistisen puolueen (NBP) yhdessä Aleksandr Duginin kanssa, ja alkoi julkaista poliittista lehteään *Limonkaa*. NBP ei koskaan Venäjällä ole päässyt viralliseen puoluerokisteriin, vaikka itseään puolueeksi kutsuukin, ja vuonna 2007 se kiellettiin ääriliikkeenä.

Carrère kuvaa NBP:n perustamisen aikoja seuraavasti: